

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
כ' סיון תשע"ג

פרשה:
פרשת שלח

כותרת:
האמנם תמיד הרוב הוא הקובע?

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת שלח

האמנם תמיד הרוב הוא הקובע?

”אחרי רבים להטות”.

בכל מדינה דמוקרטית – הרוב הוא הקובע. בכל הצבעה בפרלמנט וכן בכל בית משפט הדברים נקבעים ונחקקים על פי הכרעת הרוב. למעשה, ההכרעה בצורה הזאת מגיעה מהתורה כפי שהדבר מודגש בסיפור התלמודי המפורסם אודות ”תנורו של עכנאי”.

בין החכמים בעיר יבנה התעורר ויכוח הלכתי על תנור שעשוי מחרס האם הוא מקבל טומאה או לא. רבי אליעזר הגדול סבר שהוא טהור ואילו חכמים סברו שהוא מקבל טומאה.

רבי אליעזר ניסה לשכנע את החכמים בצדקת דרכו, אולם הם לא קיבלו את דעתו. כל ההסברים שהוא נתן לא התקבלו בעיניהם, ולפיכך הוא ניסה להוכיח את צדקת דרכו באמצעות מעשה ניסים. הוא אמר להם:

”אם הלכה כמותי חרוב יוכיח, נעדר החרוב ממקומו. אמרו לו חכמים אין מביאין ראיה מהחרוב. אמר להם אם הלכה כמותי אמת המים תוכיח, חזרה אמת המים לאחור, אמרו לו חכמים אין מביאין ראיה מאמת המים”.

שוב אמר רבי אליעזר ”אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו, יצאה בת קול מהשמים ואמרה 'מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום'”.

עמד רבי יהושע על רגליו ואמר ”לא בשמים היא... שכבר כתבת בהר סיני בתורה 'אחרי רבים להטות'”. כלומר, שאחרי שניתנה תורה הדבר תלוי בדעת הרוב.

רבי אליעזר לא רצה לבטל את דעתו מפני דעת הרוב וחכמים הוציאו אותו אפוא מבית המדרש. הוא חזר אפוא לביתו שבלוד ושם ישב בודד עד ליום פטירתו (בב”מ נט, ב).

הרי לנו שהולכים לפי דעת הרוב.

הנושא הזה מביא אותנו לפרשת השבוע – פרשת שלח. משה שלח 12 מרגלים שילכו ויתורו את הארץ ויבדקו את המצב שם, האם העם היושב בה הוא עם חזק או חלש, האם הם מעטים או רבים, אם הארץ טובה וכו'. אחרי ארבעים יום המרגלים חזרו, שניים מתוכם – יהושע וכלב – הביעו את דעתם ואמרו "עלה נעלה וירשנו אותה", עם ישראל יוכל לכבוש את הארץ. ואילו שאר עשרת המרגלים אמרו לעומתם "לא נוכל לעלות... כי חזק הוא ממנו".

נשאלת השאלה, הרי הכלל הוא ש"אחרי רבים להטות", ואם-כן עם ישראל היה אכן צריך להאמין ולקבל את דעת רוב המרגלים שסברו "לא נוכל לעלות". לכאורה הם אכן עשו את הדבר הנכון והראוי וקיבלו את דעת הרוב, ואם-כן על מה יצא הקצף?

מסופר על רבי יהונתן אייבשיץ, רבה של פראג לפני מאתיים וחמישים שנה, שהיה איש חכם מאד והיה מפורסם בויכוחים ובפולמוסים שהוא ניהל עם כמרים. באחת הפעמים שאל אותו הכומר: הרי כתוב בתורתכם "אחרי רבים להטות" וכיון שאנחנו הרוב, מדוע אין אתם ממירים את דתכם לדתינו?

בעודם הולכים ברחוב ומשוחחים, עצר הרב והתבונן בשמים בתמהון. שאל אותו הכומר: מה אתה מחפש שם למעלה? השיב לו הרב: אני רואה כעת ליקוי חמה בשמים. הכומר התבייש להודות שהוא לא רואה מאומה, ולכן עשה את עצמו כאילו גם הוא רואה משהו מיוחד בשמים. עוברים ושבים שהבחינו ברב ובכומר עומדים באמצע הרחוב ומביטים לשמים, נעצרו ושאלו מה רואים שם למעלה, ואז הכומר השיב להם: יש כעת ליקוי חמה, וכך כל אחד התחיל לחפש ולשכנע את עצמו שהוא גם רואה משהו.

אחרי שקהל גדול התאסף וכל אחד הצביע לשמים וגילה לחברו את הגילוי הגדול, פנה הרב אל הכומר ואמר לו: לאמיתו של דבר, לא ראיתי שום דבר למעלה. הודה לו הכומר: האמת היא שגם אני לא ראיתי מאומה אבל התביישתי לומר את האמת...

אמר לו הרב: הלא אתה רואה את כל הקהל הגדול שעומד ועושה את עצמו כאילו שהוא רואה תופעה מיוחדת בעוד ששנינו יודעים בפירוש שזהו שקר מוחלט. לא על ה"רוב" הזה כיוונה התורה באומרה "אחרי רבים להטות".

התשובה הזאת כבר כתובה בתלמוד. הגמרא מספרת על חזקיהו מלך יהודה שבתקופתו בא סנחריב מלך אשור בראש צבא אדיר ועשה מצור כדי לכבוש את העיר ירושלים. בתוך ירושלים עצמה נחלקו הדעות: חזקיהו המלך טען שאסור להיכנע למלך אשור ויש להלחם בו, אבל שבנא שהיה שר בכיר בממשלו של חזקיהו סבר שצריך להיכנע לפני מלך אשור, ולא עוד אלא שהוא שלח מכתב באמצעות חץ אל סנחריב שבו הוא מביע את כניעתו ומאשים את חזקיהו במלחמה.

הבעיה היתה שלשבנא היו מאה ושלושים אלף תומכים ואילו לחזקיהו המלך היו רק מאה ועשר אלף תומכים. חזקיהו חשש "דילמא נטיי דעתי דקוב"ה בתר רובא", אולי דעתו של הקב"ה נוטה אחרי הרוב ולכן גם הוא צריך לקבל את הכרעת הרוב ולוותר על העצמאות הפוליטית והרוחנית של עם ישראל. שלח הקב"ה אליו את הנביא ישעיהו שאמר לו כי זהו "קשר רשעים וקשר רשעים אינו מן המניין".

אם מדובר בדבר שהוא נגד ה' או נגד האנושיות, אף-על-פי שהרוב סבורים כך – אין לזה שום כוח, "קשר רשעים אינו מן המניין" (סנהדרין כו, א).

גם בדור האחרון היו אנשים שהשתמשו בתירוץ הזה. בימי השואה הגרמנים ימ"ש טענו שהיטלר נבחר על פי רוב והנהגתו היתה על פי רצון הרוב, ולכן אין לבוא אליהם בטענות.

סיפור המרגלים מלמד אותנו שהקב"ה הוא לאו דוקא עם הרוב. אדרבה, דווקא דעת המיעוט הוא אשר רצה לעשות את רצון ה'. אנחנו כיהודים תמיד היינו בעמדת מיעוט, "אתם המעט מכל העמים", ובכל זאת לא התפעלנו אף פעם מדעת הרוב. אפשר לראות באו"ם שישראל היא לא רק מיעוט, אלא היא ניצבת לבד בגפה, ולמרות הכל האמת היא עם ישראל.

באחת משיחותיו אמר הרבי שבענייני יהדות אין להתחשב ברוב ומיעוט. היהודי הראשון אברהם אבינו נקרא בשם אברהם העברי – "שכל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד". ואברהם הוא זה ש'פתח את הצינור' עבור כל יהודי במשך כל הדורות (תורת מנחם' כרך ו [תשי"ב] עמ' 65).

כל אדם בחייו האישיים מוצא את עצמו פעמים רבות בעמדת מיעוט. כל פעם שברצונך להוסיף מצוה חדשה, כולם מסביב תמהים אם נהיית דתי. ההורים, המשפחה, החברים, כולם עומדים בצד השני, ואתה עומד לבדך כמו רבי אליעזר הגדול. אבל בלבך פנימה אתה יודע היטב שהאמת אתך והקב"ה בצד שלך. יהודי לא מתפעל מכלום, ובסוף כולם מעריכים אדם שעומד על העקרונות שלו, והוא יוצא "גדול".

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד